

er for svage til at gennemføre en behersket indkomststigning, eller fordi det vil føre til sådanne spændinger mellem ledelse og medlemmer, at politikken bryder sammen. Derimod kan jeg ikke se, at det skulle være så farligt at gøre et forsøg, der forudsætter, at de doktrinære forestillinger nedbrydes. Man kan jo altid vende tilbage til det gamle system.

*Erik Hoffmeyer.**

ØKONOMISK METODE I HISTORISK LYS

Diskussion om økonomiske metodeproblemer kan forekomme ufrugtbar, især når den finder sted på det generelle plan uden tilknytning til løsning af konkrete opgaver. Konsekvensen heraf kan være, at man forlader den mere filosofisk prægede metodediskussion til fordel for en drøftelse af den specifikt økonomiske metodik, modelbygning og fortolkning, statisk og dynamisk analyse, statistisk estimation, identifikation etc. »The proof of the pudding is in the eating«, siges det, og man koncentrerer følgelig undersøgelsen om tyggemekanisme og fordøjelsesredskab og overlader det til andre at afgøre, om maden smager.

En sådan holdning er forståelig set i sammenhæng med den plads, økonomien efterhånden har vundet i videnskaberne hieraki. De apologetiske elementer er gledet ud af metodedrøftelsen, der ikke længere behøver at forklare, forsvare eller bevise eksistensen af en selvstændig økonomisk videnskab. Dette betyder ikke, at tidligere tiders metodeproblemer er løst. De er blot i større eller mindre grad blevet afvist som interesseløse – i hvert fald for det praktiske arbejde med økonomiske problemer. Det kan derimod ikke afvises, at et kendskab til mere dybtliggende filosofisk prægede problemer vil virke befordrende på ens almene udsyn og indstilling til den økonomiske videnskab som sådan. Formålet med det følgende er at knytte nogle kommentarer til to bøger, der hver på sin måde kaster lys på de traditionelle økonomiske metodeproblemer. Det drejer sig om William Letwin: *The Origins of Scientific Economics* og R. C. Smyth (ed): *Essays in Economic Method*¹. Letwins bog er et doktrinhistorisk arbejde, der søger at vise, på hvilket grundlag der henimod slutningen af det 18. århundrede udvikledes en sammenhængende lærebygning, der kunne begrunde en selvstændig videnskab om samfundsøkonomiske problemer. Denne udvikling kulminerede med skabelsen af »The Wealth of Nations«, et værk, der som bekendt indleder den klassiske epoke i den økonomiske teoris historie og skaber grundlag for et økonomisk »verdensbillede«, det klassiske system, der først går sin endelige opløsning i møde mod slutningen af det 19. århundrede. De anfægtelser, der i anledning af denne opløsningsproces trængte sig på hos fagets dyrkere, får man indtryk af ved læsning af Smyth's essaysamling. Hans bog er ikke som Letwins et doktrinhistorisk arbejde, men snarere en dogmehistorisk materialesamling. Bogen indeholder 13 essays om økonomiske metodeproblemer, der af forskellige økonomer i tidsrummet 1860–1913 er blevet præsenteret som foredrag ved møder i den økonomisk-statistiske sektion af British Association for the Advancement of Science.

* Direktør, professor ved Københavns Universitet, dr. polit.

1. William Letwin: *The Origins of Scientific Economics*, Methuen & Co., London 1963, 316 s., 35 s. net., samt R. L. Smyth (ed): *Essays in Economic Method*, Duckworth, London 1962, 284 s., 42 s. net.

er for svage til at gennemføre en behersket indkomststigning, eller fordi det vil føre til sådanne spændinger mellem ledelse og medlemmer, at politikken bryder sammen. Derimod kan jeg ikke se, at det skulle være så farligt at gøre et forsøg, der forudsætter, at de doktrinære forestillinger nedbrydes. Man kan jo altid vende tilbage til det gamle system.

*Erik Hoffmeyer.**

ØKONOMISK METODE I HISTORISK LYS

Diskussion om økonomiske metodeproblemer kan forekomme ufrugtbar, især når den finder sted på det generelle plan uden tilknytning til løsning af konkrete opgaver. Konsekvensen heraf kan være, at man forlader den mere filosofisk prægede metodediskussion til fordel for en drøftelse af den specifikt økonomiske metodik, modelbygning og fortolkning, statisk og dynamisk analyse, statistisk estimation, identifikation etc. »The proof of the pudding is in the eating«, siges det, og man koncentrerer følgelig undersøgelsen om tyggemekanisme og fordøjelsesredskab og overlader det til andre at afgøre, om maden smager.

En sådan holdning er forståelig set i sammenhæng med den plads, økonomien efterhånden har vundet i videnskaberens hieraki. De apologetiske elementer er gledet ud af metodedrøftelsen, der ikke længere behøver at forklare, forsvare eller bevise eksistensen af en selvstændig økonomisk videnskab. Dette betyder ikke, at tidligere tiders metodeproblemer er løst. De er blot i større eller mindre grad blevet afvist som interesseløse – i hvert fald for det praktiske arbejde med økonomiske problemer. Det kan derimod ikke afvises, at et kendskab til mere dybtliggende filosofisk prægede problemer vil virke befordrende på ens almene udsyn og indstilling til den økonomiske videnskab som sådan. Formålet med det følgende er at knytte nogle kommentarer til to bøger, der hver på sin måde kaster lys på de traditionelle økonomiske metodeproblemer. Det drejer sig om William Letwin: *The Origins of Scientific Economics* og R. C. Smyth (ed): *Essays in Economic Method*¹. Letwins bog er et doktrinhistorisk arbejde, der søger at vise, på hvilket grundlag der henimod slutningen af det 18. århundrede udvikledes en sammenhængende lærebygning, der kunne begrunde en selvstændig videnskab om samfundsøkonomiske problemer. Denne udvikling kulminerede med skabelsen af »The Wealth of Nations«, et værk, der som bekendt indleder den klassiske epoke i den økonomiske teoris historie og skaber grundlag for et økonomisk »verdensbillede«, det klassiske system, der først går sin endelige opløsning i møde mod slutningen af det 19. århundrede. De anfægtelser, der i anledning af denne opløsningsproces trængte sig på hos fagets dyrkere, får man indtryk af ved læsning af Smyth's essaysamling. Hans bog er ikke som Letwins et doktrinhistorisk arbejde, men snarere en dogmehistorisk materialesamling. Bogen indeholder 13 essays om økonomiske metodeproblemer, der af forskellige økonomer i tidsrummet 1860–1913 er blevet præsenteret som foredrag ved møder i den økonomisk-statistiske sektion af British Association for the Advancement of Science.

* Direktør, professor ved Københavns Universitet, dr. polit.

1. William Letwin: *The Origins of Scientific Economics*, Methuen & Co., London 1963, 316 s., 35 s. net., samt R. L. Smyth (ed): *Essays in Economic Method*, Duckworth, London 1962, 284 s., 42 s. net.

1. Som anført er Letwins arbejde doktrinhistorisk, og det behandler udviklingen i engelsk økonomisk tankegang i perioden 1660-1776, idet det dog væsentligst koncentrerer sig om forholdene i det 17. århundrede.

Sammenlignet med sædvanlig teorihistorisk skrivning er det et originalt værk. Letwins mål er ikke at præsentere en opregning og vurdering af ideer og tankegange hos forskellige præ-smith'ske filosoffer og publicister; han ønsker først og fremmest at vise, hvorledes videnskabelig metode har vundet indpas ved behandlingen af økonomiske problemer. I forordet gives nøglen til bogens hovedide og -linje: »The distinguishing characteristic of a science is that it is an explanatory system. It rests on a small number of principles. . . . There can be no period when a science is partly in existence: Someone either has or has not brought together into an orderly whole enough principles and effects to qualify as a science, however rudimentary and fallacious«.

Videnskabelighed er således en *betragtningssmåde*, der anlægges over for virkeligheden, og som sætter isolerede iagttagelser på et bestemt område på plads i et forklarende system. Kendskab til økonomi har man altid haft, men videnskab blev det først, da man forsøgte at anlægge den videnskabelige betragtningssmåde over for økonomiske foreteelser. Det er denne proces, Letwin ønsker at belyse med sin bog.

Dette almindelige oplæg fører mærkeligt nok til, at Letwin delvis må bestride den sædvanlige opfattelse, hvorefter den økonomiske videnskab kan føres tilbage til to udspring, idet den på den ene side skulle fremstå som en efterkommer af den naturretlige strømning i det 17. og 18. århundredes filosofi, og på den anden side bygges op på mere konkret grundlag baseret på praktisk arbejdende mænds originale iagttagelser vedrørende handel og økonomi, således som det f.eks. finder udtryk i periodens pamfletlitteratur.

2. Bogens første kapitler behandler bidragene fra to sådanne praktiske mænd, nemlig sir Josiah Child og Nicholas Barbon. Begge levede i det 17. århundrede, og begge var de tilknyttet forretningsverdenen. Child var købmand, taget i ordets videste betydning, og Barbon stod som bankier i spidsen for store byggeforetagender i London.

I stedet for på sædvanlig vis at betragte disse to mænd som forløbere for A. Smith – de var til en vis grad frihandelstilhængere – koncentrerer Letwin interessen om den metode, de anvendte i deres økonomiske betragtninger. Letwins meget levende behandling munder imidlertid ud i en frifindelse: ingen af dem kan med rette siges at have bidraget til skabelsen af »scientific economics«. Hans dom har to sæt af præmisser.

For det første viser selve deres argumentation ingen forståelse for den videnskabelige forklaring, således som Letwin kræver det i forordet til sin bog. For det andet – og det er sådan set Letwins hovedide på dette felt – må man i det hele taget betvivle pamfletlitteraturens redelighed. I reglen har disse »praktiske« mænd i deres publicistvirksomhed forfulgt private formål og anbefalet økonomisk-politiske forholdsregler, der specielt gavnede deres egne forretninger. At de har været under mistanke herfor, bevidnes bl.a. af sådanne publikationers hyppigt forekommende forsikringer om udelukkende at have samfundets og det fælles vel for øje. Letwins kritik af Child er i denne henseende temmelig sønderlemmende. Child var involveret i forretninger, der i hvert fald ikke ville tage skade af den rentenedsættelse, han så ivrigt gik ind for.

De »praktiske« mænds betydning for den økonomiske videnskab er da iflg.

Letwin den særegne, at den videnskabelige metode har vundet indpas i økonomien som en reaktion imod pamfletlitteraturens propaganda. Dennes betydning for teorihistorien ligger da ikke i nogen form for spirende videnskabelighed – som Schumpeter øjensynligt antager – men tværtom i dens mangel på analytiske kvalifikationer. Thi netop »The needs for rhetoric brought forth the method of economic theory«.

3. Tillobene til en videnskabelig økonomi skal søges andre steder, og Letwin behandler især bidragene fra fire mænd, fra Collins, Sir William Petty, John Locke og fra Sir Dudley North, og han søger hermed at kortlægge tre strømninger i økonomisk tænkning. Collins og Petty repræsenterer det matematisk-empiriske udgangspunkt, Locke det naturfilosofiske, og endelig fører North den deduktive metode igennem i et logisk sammenhængende system, hvor økonomiske enkeltfænomener kan forklares som afledninger af nogle få »indisputable truths«. North er den eneste, der før Adam Smith lever op til de krav, Letwin stiller til »scientific economics«.

For Letwin står disse forfattere for »the new style« – man kan ikke betvivle deres redelige ønske om på objektiv måde at ville afsløre sandheder om det økonomiske liv.

4. Collins' og Petty's bidrag til økonomien er den politiske aritmetik. Den filosofiske baggrund for denne retning er Bacons krav om iagttagelse og induktion som basis for al kundskab. Observation og måling må være de redskaber, hvormed man finder frem til lovmæssigheder i naturen. Et program af denne art for det økonomiske område blev opstillet af Collins og søgt ført ud i livet af Petty i sidstnævntes berømte »Political Arithmetick« fra 1682.

Letwin er uhyre kritisk over for Petty. For det første anser han Bacons metodologi for forfæjlet – han mener også at kunne påvise, at datiden anså den for praktisk uanvendelig – for det andet viser hans analyse af Petty's politiske aritmetik, at denne kun overfladisk set lever op til sit refrain om »number, weight and measure«.

5. Den forbindelse, der altid har bestået mellem økonomi og filosofi, og som genspejles helt til vore dage i den velfærdsteoretiske debat, søger Letwin at illustrere i sin behandling af John Locke.

Locke var knyttet til Shaftesbury og derfor i nær kontakt med tidens politisk-økonomiske debat, og hans bidrag drejede sig især om pengepolitiske spørgsmål, dels hvordan renten skulle fastsættes, dels hvorledes møntvæsenet skulle reorganiseres. Til trods for dette konkrete grundlag kan Lockes arbejder på det økonomiske område til fulde anvendes som udgangspunkt for en diskussion af forbindelsen mellem naturret og samfundsvidenskab; hovedvægten i Letwins kapitel om Locke ligger da også her.

Nu er naturretten jo ikke nogen opfindelse fra det 17. århundrede, idet begrebet kan spores helt tilbage til Aristoteles og følges op gennem romersk jurisprudens og middelalderlig tænkning. Naturretten har her et etisk grundlag, og den hviler på den ide, at visse moralske og etiske normer vil være fælles og uomtvisteligt sande for alle mennesker til alle tider; sådanne normer er i en vis forstand »naturgivne«. Antagelsen om, at der eksisterer naturlige regler for menneskelig adfærd, kan nu føres derhen, at menneskelivet som sådant må være underkastet naturlige lovmæssigheder af ganske samme art som de naturlove, der styrer det fysiske univers. Lockes indsats som økonom på det metodologiske område består da efter

Letwin netop deri, at han som den første eksplicit har givet udtryk for denne opfattelse. Samfundet og specielt dets økonomiske liv beherskes af naturlige love, som det kan være en videnskabelig opgave at udforske.

Kan det nu på videnskabelig vis afgøres, hvorledes en given økonomisk politik forholder sig til naturretten, ligger det nær at slutte, at foranstaltninger, der strider mod økonomiens naturlove, må være skadelige og uønskede. Så vidt går Locke dog ikke. Nok modsætter han sig en diskretionær ændring af renten; denne har nemlig en »naturlig« markedsbestemt værdi, på hvilken man ikke bør forgribe sig. Men begrundelsen er ikke, at det generelt skulle være skadeligt af forulempe de naturlige tilstande, men snarere den specielle, at et indgreb over for den naturligt bestemte rente vil have helt andre konsekvenser, end man tænker sig – netop fordi man herved kommer i konflikt med »the natural law«.

Det følger imidlertid ikke af det naturretlige udgangspunkt, at man må være tilhænger af en »laissez-faire« politik. En sådan holdning måtte yderligere forudsætte en vurdering, nemlig en antagelse om, at den rendyrkede »natural law« ville skabe den bedste af alle verdner. I denne forbindelse gør Letwin opmærksom på en mindre påagtet argumentation, der på mere objektivt grundlag kan tjene til belysning af det mere eller mindre fordelagtige i laissez-faire politikken. Selv om man nemlig ikke kan afgøre, om naturlovene er gode eller dårlige, vil det stadig være en antagelig hypotese, at den verden, der uden forstyrrende indgreb styres af de økonomiske naturlove, vil være den roligste og mindst kaotiske af alle verdner. Her falder således ligevægtsbegrebet på plads i den naturretlige opfattelse af den økonomiske videnskab.

Letwin tillægger ikke Locke faderskabet til ideen om økonomisk ligevægt. Det første væsentlige bidrag på dette felt kom fra Sir Dudley North.

6. North's bidrag til den teoretiske økonomi består af eet arbejde, pamfletten »A discourse on trade«, der kom anonymt i 1691 kort efter hans død. Værket består af 4 dele, et forord, et afsnit, der behandler pengerenten, et afsnit, der omhandler møntvæsen, og endelig et efterskrift.

Som Schumpeter lægger Letwin stor vægt på forordet, der på meget klagørende måde beskriver North's metode – det drejer sig i virkeligheden om et selvstændigt essay i økonomisk metodologi. Her beskrives netop den form for analyse, hvor man fra »principles indisputably true« ad logiske slutningers vej bevæger sig frem mod praktiske konklusioner – altså simpelthen den systematiske deduktions metode. Logikken er objektiv, og følger man derfor den deduktive metode, vil enhver kunne kontrollere resultaterne og forvisse sig om argumentationens holdbarhed. Skjulte værdipræmisser kan principielt ikke forekomme.

Arbejdets egentlige tekst og analyse følger nøje denne metodologi. Letwin fremhæver som karakteristisk almengyldigheden af North's indledende præmisser. Netop denne almengyldighed kan bringe ham i strid med sin merkantilistiske samtid. Når han således fastslår, at al handel, såvel indenrigs som udenrigs, i virkeligheden blot er en »commutation of superfluities«, er dette en gennemtænkt generalisation, der imidlertid er i åbenbar konflikt med den merkantilistiske ædelmetal- og pengemystik, hvorefter penge i hvert fald aldrig kan være nogen »superfluity«.

Nu kan man forsvare det merkantilistiske syn på den gunstige handelsbalance med en henvisning til det institutionelle forhold, at samfundets beholdning af likvide midler var materielt bundet til ædelmetallet. I et ekspanderende samfund kunne et stigende likviditetsbehov derfor nødvendiggøre en gunstig handelsbalance, hvis ekspansionen skulle opretholdes.

Dette argument imodegår North med påvisning af, at pengemængden i et vist omfang er selvregulerende, nemlig hvis ædelmetal holdes både som mønt og i ren form. Der vil da ske en sædvanlig efterspørgsels-udbudsbestemt prisdannelse på rent ædelmetal i forhold til mønt. Svingninger i handel eller hoardingtilbøjelighed vil fremkalde modgående bevægelser i prisen på rent metal, således at mønter smeltes ned eller ædelmetal montes ud, alt som behovet for likviditet indskrænkes eller udvides. Publikum har altid netop den kasse, de ønsker, og der er følgelig ingen sinde behov for offentlig indgriben.

Dette er efter Letwin historiens første konsekvent gennemførte ligevægtsanalyse.

Letwins begejstring for North som teoretisk økonom deles af Schumpeter, der anfører, at først Ricardos Principles fortjener sammenligning med North's arbejde. Letwin går videre end dette og anser North for den første, der har skabt et økonomisk værk, der fortjener prædikatet videnskabeligt.

Desværre glemtes North hurtigt, og først over hundrede år senere, i 1811, henledte James Mill i en artikel i *Economist* opmærksomheden på ham. Hans arbejde fik derfor langt fra den betydning, det fortjente.

7. Er den økonomiske videnskab opstået i slutningen af det 17. århundrede, bliver dens eksistens anerkendt i løbet af det 18. Letwins sidste kapitel beskriver, hvorledes bevidstheden om dette særlige videnskabelige område bredte sig og dermed skabte basis for det uundgåelige korrelat til en levende videnskab: en videnskabelig tradition. Fra den tid kan man studere økonomi både som »scientist« og som »scholar«.

Adam Smiths arbejde betegner et kulminationspunkt i perioden. Hos ham knyttes alle løse ender til et sammenhængende mønster, konstrueret ud fra et fåtal elementære principper. Inspireret af Schumpeter diskuterer Letwin, om Smith med sin bog skabte ny teori – taget for sig kan man nemlig genfinde de fleste af hans betragtninger og ræsonnementer spredt hos tidligere forfattere. Smiths fortjeneste er imidlertid den, at han forstod at systematisere en diffus stofmængde efter enkle analytiske principper, og dette er i virkeligheden den store landvinding for den økonomiske teori.

8. Taget i videste forstand er og var det den populære opfattelse, at klassikerne efterlod sig et afsluttet metodologisk helhedsbillede: baseret på *menneskets egeninteresse* leveredes ved brug af den *deduktive metode* et *afsluttet, autonomt, økonomisk system*, hvis væsentligste politiske implikation syntes at være en videnskabelig begrundelse for *laissez-faire politikken*. Imidlertid var det netop på disse fronter, angrebene på den klassiske økonomi satte ind.

Inspireret af Comte og den begyndende sociologi betvivlede man økonomiens rolle som selvstændig videnskab. Økonomiske foreteelser var i første række sociale fænomener og skulle forklare under en generel sociologisk synsvinkel; beslægtet hermed var den historiske skoles angreb på klassikernes deduktive metode – man burde gå historisk og induktivt til værks og være uhyre varsom med generelle slutninger, især når disse baseredes på en uantagelig forudsætning om profitmotivet som eneste og afgørende drivkraft for folks økonomiske aktivitet. Laissez-faire politikken blev især angrebet af den spirende socialisme. Denne trefoldige offensiv var i fuld gang i sidste tredjedel af forrige århundrede. Under disse omstændigheder kan det være af interesse at se, hvorledes økonomer – ca. 100 år efter Adam Smith – har anskuet deres videnskabs metodologi. Smyth's essay-samling er et bidrag, der kan vise dette.

Som omtalt er disse essays fremlagt som foredrag, og de dækker tidsmæssigt ca. et halvt århundrede, idet bogen indledes med N. Seniors: »Statistical Science« fra 1860, og den afsluttes med Wicksteeds berømte: »The Scope and Method of Political Economy in the Light of the »Marginal« Theory of Distribution« fra 1913. T. W. Hutchison har indledningsvis introduceret samlingen, men for den, der ikke er nøje bekendt med den teorihistoriske udvikling i den pågældende periode, kan Ashleys bidrag fra 1907 tjene som en art historisk indledning til de problemer, der i øvrigt tages op af de forskellige bidragsydere.

Ashley forklarer, hvorledes den klassiske teori efter Ricardo fik et nærmest religiøst tilsnit. Den blev – i hvert fald af publikum – ikke i første række opfattet som et forsøg på en virkelighedsbeskrivelse, men derimod som et »videnskabeligt« bevis for frihandelens velsignelser. »The Political Economy« blev betragtet som den politiske liberalismes advokat.

Det er just på baggrund af denne populære sammenblanding af politik og videnskab, man skal forstå en del af de vanskeligheder, der omkring 1860 og fremefter rejste sig for den økonomiske videnskab. Man kunne spørge, siger Ashley, om ikke begrebet »Political Economy« burde være uddebatteret, efter at liberalismen havde nået et af sine fornemste mål i form af frihandelsforanstaltningerne i 1846.

9. Nødvendigheden af at adskille økonomi og politik, at sondre mellem indikativ og imperativ, står imidlertid klart nok i de fleste essays. Hos Senior og Ingram opstilles den som et metodologisk dictum. Derimod forplumres vandene – forståeligt nok – så snart indlæggene beskæftiger sig med mere konkrete problemer. Jevons bidrag, »Economic Policy«, er således i snæver kontakt med den formentlig mest betydningsfulde, men sorgelige inspirationskilde for mange økonomer i sidste halvdel af forrige århundrede: fattigdommen. Han fremhæver naturvidenskabernes store konkrete fortjenester og sammenligner dem med, hvad økonomien har kunnet udrette for løsningen af dette problem. Jevons indfører herunder et hidsigt angreb på den private velgørenhed, der kun gør ondt værre – jfr. klassikernes diskussion om fattiglovgivningen. To andre bidrag tager som Jevons udgangspunkt i teoriens anvendelighed, nemlig L. L. Price (1895) og E. Cannan (1906). Price indrømmer det betydningsfulde i videnskabelig neutralitet, men betoner samtidig det sterile i en sådan holdning. Det må – neutral eller ikke – under alle forhold være ekspertens pligt at være rådgiver. Thi nok er »the laws of economics, like the laws of every science . . . statements in the indicative and not in the imperative mode. But the possession of the scientific knowledge of the casual connection is more likely than its absence to conduce to prudent practice«. Cannans ideer går i samme retning. Teoriens opgave ligger i den økonomiske politik: videnskabelig indsigt til udryddelse af populære misforståelser og fordomme.

10. Den metodologiske problematik tegnes klarest af Senior (1860), Ingram (1878) og Cunningham (1889). Seniors og Ingrams bidrag står som samlingens to modpoler. Senior – der i 1860 var omkr. 70 og nok i det hele må regnes til de klassiske økonomer – stiller sig som talsmand for en ekstrem videnskabelig purisme: økonomi er en positiv videnskab med et veldefineret objekt, wealth. Økonomien kan og bør klart afgrænses fra andre videnskaber, der ganske vist leverer materiale til den økonomiske videnskab, men ikke selv indgår som elementer i denne, ligesom man skarpt bør skelne mellem positiv økonomisk viden på den ene side og økonomisk politik på den anden. Skont klassiker kan man ikke i Seniors essay finde spor af den holdning over for økonomiens væsen, som Robbins mener at

kunne finde i de klassiske arbejder: at økonomien skulle opfattes som en hypotetisk deduktiv videnskab, hvis resultater derfor alle måtte være af tautologisk natur. For Senior er der ingen tvivl om, at den økonomiske videnskab forsyner forskeren med positiv viden om samfundet.

Ingram tager i sit foredrag udgangspunkt i tidens vanråde med hensyn til økonomiens hele stilling, der konkret var kommet til udtryk i et forsøg på at likvidere associationens økonomiske sektion ud fra den betragtning, at økonomi ikke var og aldrig kunne blive nogen egentlig videnskab. Hans essay får derved en apologetisk holdning, der skal forsvare og begrunde mulighederne for en positiv samfundsvidenskab. Resultatet heraf er rigtignok, at han kaster hele den klassiske økonomi over bord. Han mobiliserer sociologernes og den historiske skoles argumentation og tegner i stedet programmet for en samfundsvidenskab, der lægger hovedvægten på forståelsen af det sociale livs enhed. En sådan generel videnskab vil på forskellige centrale punkter adskille sig fra klassisk økonomisk videnskab. For det første kan man ikke som klassikerne opfatte det økonomiske liv som et autonomt reagerende område i samfundets liv. For det andet kan klassikernes erkendelsesmetode, væsentligst baseret på abstraktion og deduktion, aldrig være brugbar til opnåelse af positiv viden. Man må bygge på konkrete iagttagelser forklaret på basis af begivenhedernes egen historiske fremtrædelsesform. For det tredje vil den generelle samfundsvidenskab give plads til en tanke, den klassiske økonomis mekaniske samfundsopfattelse ikke levede rum for, nemlig ideen om samfundets »organiske« udvikling.

Ingrams indlæg kan virke overdrevent og drømmerisk, og det kontrasteres af Sidgwick's essay (1885), der leverer en mere afbalanceret vurdering af de problemer, sociologerne og den historiske skole rejste.

Hos Cunningham forenes på overlegen måde den historiske kritik med en positiv vurdering af den økonomiske videnskab. De økonomiske lovmæssigheder kan aldrig være tidløse, men må forklares som et spil inden for institutionelle rammer, hvis udforskning det specielt påhviler den økonomiske historiker at foretage. Kritikken af det klassiske system er derfor forfejlet, fordi den har forudsat, at klassikernes resultater skulle opfattes som eviggyldige sandheder. Tværtimod må f.eks. Ricardos system vurderes som virkelighedsbeskrivelse ud fra en historisk undersøgelse af forholdene på Ricardos egen tid, og man må ikke lade senere tiders erfaringer øve for stor indflydelse på sin kritik. Cunningham understreger herved et af de væsentligste metodologiske resultater af den sociologisk inspirerede historiske kritik af den økonomisk videnskab ved at påpege den økonomiske teoris relativitet i henseende til ydre historiske og institutionelle rammer.

11. Intetsteds i samlingen præsenteres synspunkterne så udfordrende klart som hos Senior og Ingram eller så konstruktivt klart som hos Cunningham. Men dialogen mellem teoretisk økonomi og den historisk-sociologiske opfattelse kan spores i alle essays, der foruden de allerede nævnte omfatter bidrag fra Nicholson (1893), Bastable (1894), Bonar (1898) og Bowley (1906).

Wicksteeds foredrag (1913) om den marginale metode afslutter samlingen. Hans essay – hvor han gør den marginale betragtning til hovedhjørnestenen i alle økonomiske betragtninger – kan stå alene som et veritabelt kunstværk i den videnskabelige litteratur. Det peger på den teoretiske landvinding, der vel til syvende og sidst bragte den økonomiske videnskab igennem den krise, der opstod ved det klassiske systems opløsning.

For den praktisk arbejdende økonom, der ikke er belastet med hang til speku-

lative refleksioner, er Smyth's bog vel som helhed tung læsning. Som allerede anført kan de problemstillinger, den berører, forekomme forældede, hvilket dog kun er et udtryk for, at de er irrelevante for økonomien på dens nuværende stade. De folk, for hvilke de har været væsentlige, har trods alt været af en sådan kaliber, at det ville være forkert i ophøjet bedreviden at betragte fortidens metodedebat som en serie af fejltagelser og gensidig misforståelse.

12. Som det er fremgået af denne oversigt, er Letwin's og Smyth's bøger meget forskellige. De belyser hver sin periode i doktrinhistorien, og de gør det på hver sin måde. Disse forskelle viser dog noget væsentligt.

Vil man vide noget om fortidens metodologiske synspunkter, kan man enten som Letwin foretage en analyse af tidligere forskeres arbejder og stille deres metode i et kritisk lys, eller man kan – via en materialesamling som Smyth's – finde frem til, hvorledes forskerne selv har betragtet deres videnskab og dens metodologi. Med et misbrukt fremmedord kan man måske sige, at der her er tale om to indbyrdes komplementære forskningsmetoder.

De to perioder, Letwin og Smyth hver især behandler, står også trods forskellen i et sært forhold til hinanden. I det 16. og 17. århundrede skabtes den videnskabelige økonomi, der med det klassiske system udskilte sig fra den almindelige samfundsfilosofi som en særlig disciplin. Da mulighederne for en generel positiv samfundsvidenskab erkendtes i løbet af det 19. århundrede, var denne udskillelse åbenbart ikke længere hverken nødvendig eller ønskelig. Den historiske og den sociologiske skoles bestræbelser på at inkorporere økonomien i et generelt samfundsvidenskabeligt system kan da ses som en opfordring til den fortabte søn – eller det fremmelige barn – om at vende tilbage til den fold, han havde forladt i slutningen af det 18. århundrede.

Om denne invitation egentlig er blevet modtaget eller afslået, kan man stadig strides om.

*Hector Estrup.**

FRÆNDE ER FRÆNDE VÆRST

I en anmeldelse af *Industriell Vækst* i sidste nr. af N.T. frakendes undersøgelsen enhver værdi. Da anmeldelser som regel læses hyppigere end bøger, må det være berettiget at tage til genmæle.

Gunnar Klavsén synes ikke, det er ulejligheden værd at referere undersøgelsens resultater, da metoden er så forfejlet. De steder, hvor der er henvisninger til synspunkter i bogen, benytter han en så unøjagtig fremstilling, at han fremtryller de stik modsatte synspunkter af dem, der er fremsat i bogen.

Side 100 siges det således: »Det må således, ganske vist mod forfatterens påstand om det modsatte, fastslås, at det benyttede udvalg af virksomheder ikke er repræsentativt.« Som bevis herfor anføres, at de er større end gennemsnittet. Dette spørgsmål er behandlet i bogen side 14-15, hvor det bl.a. hedder »Derimod er der andre forhold, hvor materialet adskiller sig fra det gennemsnitlige. Det gælder først og fremmest størrelsen af den enkelte virksomhed.«

Side 99 efterlyses en definition af, hvad der forstås ved finansieringsforhold. Den findes i bogen side 43 øverst.

* Lektor ved Københavns Universitet, cand. oecon.